

การศึกษาประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ในรายวิชาประวัติศาสตร์
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

A Study of Sensitive Historical Issues in History Subject
at the Upper Secondary School Level

Received: February 5, 2025

Revised: February 10, 2025

Accepted: March 4, 2025

ศุภณัฐ พานา^{*}
Supanut Pana

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเข้าใจในประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ของครูรายวิชาประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และวิเคราะห์ปัจจัยที่ครูหลีกเลี่ยงหรือตัดสินใจสอน และแนวทางการจัดการเรียนการสอนประเด็นดังกล่าวซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลกับครูในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในเขตกรุงเทพมหานคร มีประสบการณ์ตั้งแต่ 1-10 ปีขึ้นไป จำนวน 29 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ครั้งละ 1-2 ชั่วโมง รวมระยะเวลาเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 4 เดือน มีผลการวิจัยดังนี้ (1) ครูเข้าใจในประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ในระดับส่วนรวม และระดับบุคคล (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจสอนประเด็นดังกล่าว ได้แก่ ปัจจัยภายใน: การพัฒนาความเข้าใจในธรรมชาติและวิธีการทางประวัติศาสตร์ ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ และการส่งเสริมการยอมรับความแตกต่าง ปัจจัยภายนอก: การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวคิดพลเมืองโลกและสังคมยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร ในทางกลับกัน ปัจจัยที่ครูเห็นว่าเป็นอุปสรรคในการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ได้แก่ ปัจจัยภายใน: ความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในชั้นเรียน ผลกระทบทางจิตใจ ปัจจัยภายนอก: ข้อจำกัดของหลักสูตร แรงกดดันจากฝ่ายบริหาร และความกังวลของผู้ปกครอง และ (3) แนวทางในการสอน แบ่งเป็น การเตรียมการสอนอย่างรอบคอบโดยการคัดเลือกประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ที่มีหลักฐานอย่างหลากหลายและเกี่ยวข้องกับเนื้อหาตามหลักสูตร วิธีการสอน ใช้การบรรยาย การอภิปราย และกระบวนการกลุ่ม สิ่งสำคัญคือการสร้างสภาพแวดล้อมห้องเรียนที่ปลอดภัย

^{*}ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาสังคมศึกษา ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Assistant Professor Dr., in Social Studies, Department of Sociology, Faculty of Social Science, Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding Author E-mail Address: supanut@g.swu.ac.th

.....
วิธีวัดและการประเมินผลข้อสอบควรเป็นแบบอัตนัยที่ข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด โดยเน้นการประเมินทักษะ
การคิดทางประวัติศาสตร์

คำสำคัญ : ประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์/ ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์/ การรับรู้ความรู้สึก
ทางประวัติศาสตร์

Abstract

This qualitative study investigated the upper secondary level teachers' understanding to sensitive historical issues. The study explored factors influencing teachers' decisions to teach or avoid these topics, along with their instructional strategies. Data was collected through semi-structured interviews with 29 social studies, religion, and culture teachers in Bangkok, possessing 1-10 or more years of experience. Each interview lasted 1-2 hours, conducted over a four-month period. Key Findings; Teachers demonstrated a collective and individual understanding of sensitive historical issues. Factors influencing their decision to teach these topics included: Internal factors: Developing students' historical thinking, understanding contemporary issues, and promoting acceptance of diversity. External factors: Aligning with the concept of global citizenship and the information society. Conversely, factors deterring teachers from addressing sensitive issues included: Internal factors: Potential classroom conflicts and psychological impact. External factors: Curriculum constraints, administrative pressures, and parental concerns. Teaching approaches involved careful lesson planning, utilizing diverse evidence, and employing a variety of instructional methods, including lectures, discussions, and group work. Creating a safe classroom environment was emphasized. Assessment was primarily qualitative, focusing on open-ended questions to evaluate historical thinking.

Keywords : Sensitive Historical Issues/ Historical Thinking Skills/ Historical Empathy

บทนำ

เมื่อพิจารณาบริบทการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทยพบว่า บางครั้งการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เป็นการเสริมสร้างทัศนคติและแนวคิดชาตินิยมจนบางครั้งภาพลักษณ์ของประเทศอื่น ๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ชาติถูกเขียนให้มีลักษณะที่ด้อยกว่าหรือเป็นศัตรู ซึ่งการเขียนลักษณะนี้เกิดขึ้นจากนโยบายทางการเมืองที่ต้องการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันผ่านเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์จึงสอดแทรก

.....
แนวคิดขานี้ย่อมลงไปเป็นหลักสูตร การเรียนการสอนและหนังสือแบบเรียน ดังที่งานวิจัยของวิบูล สินธุมาลย์ (Sinthumal, 2011) ค้นพบว่า หนังสือแบบเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 เน้นย้ำภาพของ “การเหนือกว่า” ของชาติไทยในฐานะเจ้าประเทศราชที่มีต่อประเทศลาวซึ่งขัดกับลักษณะเฉพาะของวิชา ประวัติศาสตร์ที่ว่า ความจริงทางประวัติศาสตร์ไม่ได้มีเรื่องเล่าที่ดีที่สุดเพียงหนึ่งเดียว (single best story) แต่ขึ้นอยู่กับมุมมองและการตีความความหมายและความสำคัญของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของผู้ที่ศึกษา อีกทั้งศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง (Thai Civil Rights and Investigative Journalism, 2023) ยังพบว่า แบบเรียนประวัติศาสตร์ในชั้นมัธยมปลายให้คำอธิบายปัจจัยพัฒนาการของประเทศไทยแง่มุมเดียว มากกว่าการเปิดพื้นที่ให้กับข้อโต้แย้งทางประวัติศาสตร์อื่น ๆ และยังหลีกเลี่ยงที่จะกล่าวถึงประเด็นอ่อนไหว ทางประวัติศาสตร์ (sensitive historical issues) ซึ่งขัดกับบริบทของสังคมในยุคปัจจุบันที่เป็นยุคของข้อมูล ข่าวสารที่นักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้มากขึ้น ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษาความเข้าใจของครูรายวิชา ประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เกี่ยวกับนิยามของ ประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ ปัจจัยที่ทำให้ครูหลีกเลี่ยงหรือตัดสินใจ สอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ และแนวทางในการจัดการเรียนการสอนประเด็นอ่อนไหวทาง ประวัติศาสตร์

ประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ (sensitive historical issues) คือ เรื่องราวที่แตกต่างจากที่คนส่วน ใหญ่รับรู้และเรื่องราวนั้นมีส่งผลทางอารมณ์ของผู้ที่ศึกษา (Evans, Avery and Pederson, 1999; The Historical Association, 2007; Sheppard, 2010; Kello, 2015) ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ (1) ในระดับส่วนรวม เป็นเรื่องราวที่ขัดแย้งระหว่างคำอธิบายเหตุการณ์ของรัฐหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจ เหนือกว่ากับคำอธิบายของชนกลุ่มน้อยหรือผู้เคราะห์ร้ายในเหตุการณ์นั้น ๆ และ (2) ในระดับบุคคล เป็นเรื่องราว ที่ส่งผลต่อความเสี่ยงต่ออาชีพซึ่งอาจทำให้ถูกตักเตือนจากหัวหน้างาน ผู้ปกครอง หรือถูกวิพากษ์วิจารณ์ต่อ สาธารณชนและส่งผลต่อสภาพจิตใจของผู้ที่นำมาถ่ายทอดจนนำไปสู่ความขัดแย้งใหม่ ด้วยเหตุนี้ผู้คนจึงมีแนวโน้ม ที่จะหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงประเด็นดังกล่าว (Cabecinhas and Abadia, 2013; Savenije, Boxtel and Grever, 2014; Goldberg, 2017) กระนั้นการศึกษาประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์จะทำให้ได้เรียนรู้บทเรียนจากอดีต เข้าใจรากเหง้าของมนุษยชาติที่อยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ กัน เข้าใจลักษณะเฉพาะของชนชาติตนเองที่เชื่อมโยงกับชนชาติ อื่น ประเทศอื่น หรือภูมิภาคอื่นซึ่งเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีอย่างแท้จริง สำนักวิชาการและมาตรฐาน การศึกษา (Bureau of Academic Affairs and Educational Standards, 2021) ซึ่งงานวิจัยของ Goldberg, Wagner and Petrović (2019) พบว่า ครูเลือกที่สอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ เช่น ปัญหาผู้ลี้ภัย ชาวปาเลสไตน์ในอิสราเอล ประวัติศาสตร์อิสลามในออสเตรีย สงครามโลกครั้งที่สองในเอสโตเนียสะท้อนให้เห็นว่า ยิ่งครูมีความแหว่ไว (sensitivity) ต่อประเด็นทางประวัติศาสตร์มากครูยิ่งสอนมากขึ้น เนื่องจากครูตระหนักถึง ปัจจัยภายในห้องเรียนที่สามารถนำประเด็นดังกล่าวมาส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

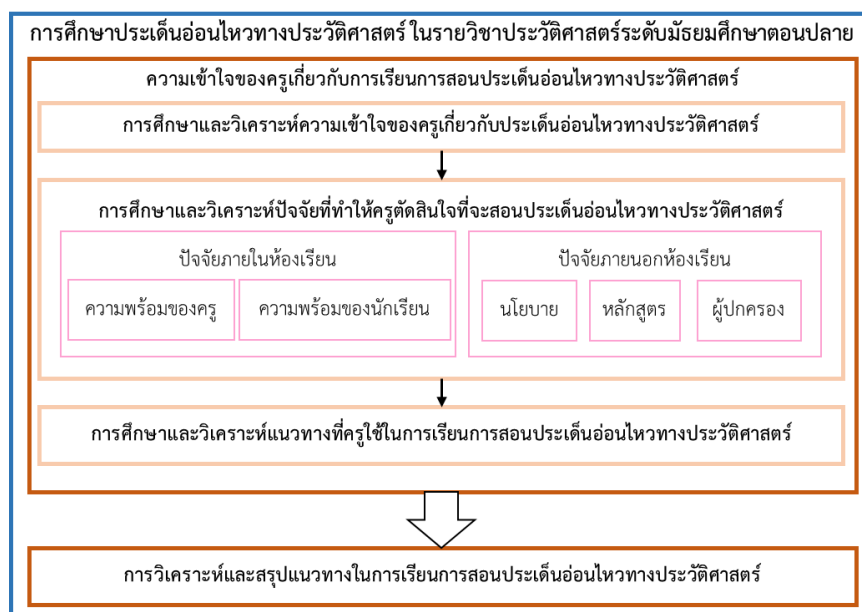

.....

(historical thinking) การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ (historical empathy) (Foster 2013; Kello, 2015) และเพิ่มความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นของนักเรียนได้ (Bilewicz et al. 2017; Goldberg 2017) รวมทั้งปัจจัยภายนอกห้องเรียนที่สังคมเริ่มตั้งคำถามกับชุดความรู้เดิมจึงทำให้เกิดการสับสนและอภิปรายในหมู่นักเรียน (Apple & Christian-Smith, 1999; Wagner, Kello & Sakki, 2018) ซึ่งวิธีการที่ครูใช้ในการสอนคือ การตั้งคำถามปลายเปิดและการพัฒนาการรับรู้ความรู้สึก (open-ended and empathy-developing teaching approaches) การอภิปรายการส่งเสริมทักษะการสะท้อนตนเองและการสืบสอบ การใช้หลักฐานและมุมมองที่หลากหลาย โดยหลีกเลี่ยงการตีความด้วยมุมมองในปัจจุบัน (Kello, 2015) สำหรับประเทศไทย ผลการศึกษาของสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนการเรียนรู้ (Bureau of Academic Affairs and Educational Standards, 2021: 19 - 20) พบว่าการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เน้นการท่องจำมากกว่าความเข้าใจ ครูให้ข้อมูลเพียงด้านเดียว สอนเพียงประวัติศาสตร์กระแสหลัก ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายและขาดแรงจูงใจที่ในการเรียน ซึ่งสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนการเรียนรู้ (Bureau of Academic Affairs and Educational Standards, 2021: 21 - 22) และ Carolina Public Humanities (2023: 1) เสนอแนะว่า หากครูนำประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์มาใช้จะช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้มากขึ้น อีกทั้งทำให้นักเรียนเห็นถึงประโยชน์ของการเรียนประวัติศาสตร์ที่ไม่เอนเอียงและสะท้อนความจริง เรียงลำดับเหตุการณ์อย่างถูกต้องและเพิ่มประวัติศาสตร์ให้ครอบคลุมในทุกมิติ ซึ่งสามารถทำได้โดยการกำหนดมโนทัศน์และกรอบความคิดที่มุ่งเน้นให้นักเรียนวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างรอบด้านด้วยการให้ข้อมูลและมุมมองที่หลากหลาย พร้อมแสดงความคิดเห็นของตนบนฐานของหลักฐานอ้างอิงที่ผ่านการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐาน จะเป็นการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์และการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ของนักเรียน (Foster 2013; Kello, 2015) และสอดคล้องกับตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 โดยเฉพาะตัวชี้วัด ส. 4.3 ม.4-6/1 ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ระบุให้นักเรียนวิเคราะห์ประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education, 2008: 192 - 193) ทั้งนี้หากนำประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการเรียนการสอน ครูควรกระทำด้วยความระมัดระวังและกระทำอย่างเป็นระบบโดยพิจารณาทั้งปัจจัยภายในและภายนอกห้องเรียน รวมไปถึงพิจารณาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนประเด็นดังกล่าว เพราะครูไม่ได้ทำหน้าที่เพียงถ่ายทอดเรื่องราวในอดีต หากแต่ต้องเป็นผู้ที่มีความแว่ไวต่อประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่มากขึ้น เพราะแต่ละประเทศหรือแต่ละพื้นที่ต่างมีประเด็นด้านความแตกต่างทางเชื้อชาติ อัตลักษณ์ และชาติพันธุ์ (Weintraub, 2021) หากขาดความรู้ความแว่ไวอาจนำไปสู่ปัญหาทั้งต่อตัวครูและสังคมได้ เพราะการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์มีความท้าทายหลายประการ ได้แก่ ความหลากหลายของมุมมอง ความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม การขาดข้อมูลที่เป็กลาง ตลอดจนแรงกดดันทางสังคม (Brown, 2020; Davis, 2021; Smith, 2022; Lee, 2023) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความเข้าใจของครูเกี่ยวกับนิยามของคำว่า ประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ ปัจจัยที่ทำให้ครูหลีกเลี่ยงหรือตัดสินใจสอน

.....
ประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ และแนวทางในการจัดการเรียนการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมให้นักเรียนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์และการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ที่มากขึ้น และเพื่อช่วยอธิบายปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของครูในประเทศไทยเกี่ยวกับการสอนประเด็นดังกล่าว ซึ่งเป็นข้อมูลให้หน่วยงานการศึกษาพัฒนาแนวทางอบรมครู หรือปรับปรุงหลักสูตรให้รองรับการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น ระบบการศึกษามีความเปิดกว้างและสะท้อนความเป็นจริงของสังคมมากขึ้นตลอดจนตระหนักว่าโรงเรียนหรือครูไม่สามารถควบคุมการเรียนรู้ของนักเรียนได้ทั้งหมด ซึ่ง ส่งผลให้การศึกษาประวัติศาสตร์ในประเทศไทยสามารถพัฒนาไปสู่มาตรฐานสากลที่เน้นย้ำถึงการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่สามารถอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจบนความแตกต่างหลากหลายของอัตลักษณ์ทางสังคม ซึ่งสามารถแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาความเข้าใจของครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เกี่ยวกับนิยามของประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์
2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้ครูหลีกเลี่ยงหรือตัดสินใจที่จะสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์
3. วิเคราะห์แนวทางในการจัดการเรียนการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การศึกษาทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมายและประเภทของประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้ประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ในห้องเรียน แนวทางการจัดการเรียนการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์

2. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายโดยอ้างอิงงานวิจัยของ Goldberg, Wagner, and Petrović (2019) และ Kello (2015: 43) โดยคัดเลือกจากครูที่มีบริบทโรงเรียนแตกต่างกันและมีประสบการณ์การสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่หลากหลายในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางการบริหารของกระทรวงศึกษาธิการและเป็นแหล่งรวมโรงเรียนที่มีความหลากหลาย นอกจากนี้ ประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ที่ได้รับความสนใจในสังคมไทยส่วนใหญ่มักยึดโยงกับพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยเปิดรับสมัครอาสาสมัครผ่านช่องทางออนไลน์ และดำเนินการคัดเลือกผู้สมัครที่ตรงตามเกณฑ์ ผลปรากฏว่ามีกลุ่มเป้าหมายที่ยินยอมให้ข้อมูลจำนวน 29 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้: เพศชาย 18 คน เพศหญิง 9 คน ไม่ระบุเพศ 2 คน ซึ่งมีช่วงอายุระหว่าง 20 – 60 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์การสอนวิชาประวัติศาสตร์ 2-5 ปี: 13 คน (ร้อยละ 44.8) 6-10 ปี: 6 คน (ร้อยละ 20.7) 1 ปี: 5 คน (ร้อยละ 17.2) และมากกว่า 10 ปี: 5 คน (ร้อยละ 17.2) สังกัดโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.): 16 คน โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.): 1 คน และโรงเรียนสาธิตในสถาบันอุดมศึกษา: 12 คน

3. การพัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างซึ่งมีเนื้อหาแบ่งออกเป็น (1) นิยามและตัวอย่างของประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ (2) สาเหตุที่เลือกหรือไม่เลือกสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ (3) ปัญหาและอุปสรรคทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนในการสอนประเด็นอ่อนไหว (4) แนวทางที่ครูใช้ในการจัดการเรียนการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ซึ่งครอบคลุม: การคัดเลือกประเด็น วิธีการสอน และวิธีการรับมือและจัดการกับอุปสรรคที่เกิดขึ้น ซึ่งคำถามสัมภาษณ์ดัดแปลงจากการศึกษาของ Goldberg, Wagner, and Petrović (2019) และตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ในประเด็นความครบถ้วนของเนื้อหา ความชัดเจนของคำถาม ความเป็นกลางจากนั้นนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 และนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำไปตรวจสอบความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมทางการวิจัย จริยธรรมสากล และข้อกำหนดภายในประเทศ โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งให้การอนุมัติรับรอง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดและติดต่อเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ขอความยินยอมในการให้ข้อมูลและนัดหมายสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล โดยกำหนด

.....
ระยะเวลาการสัมภาษณ์ 1-2 ชั่วโมงต่อคน ในสถานที่หรือรูปแบบที่กลุ่มเป้าหมายสะดวก ผลปรากฏว่ากลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เลือกสัมภาษณ์แบบออนไลน์ผ่านโปรแกรมวิดีโอคอล ผู้วิจัยจึงใช้รหัสแทนชื่อและข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มเป้าหมาย และดำเนินการเก็บข้อมูลภายใต้หลักจริยธรรมการวิจัย โดยข้อมูลทั้งหมดถูกเก็บรักษาในคอมพิวเตอร์ส่วนตัวของผู้วิจัยที่มีรหัสป้องกัน มีมาตรการติดตามผลหลังการสัมภาษณ์หลังเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยติดตามความรู้สึกของกลุ่มเป้าหมาย 2 ครั้ง (ภายใน 2 สัปดาห์ และ 1 เดือน) เพื่อตรวจสอบผลกระทบด้านความปลอดภัยทางกายและใจ รวมถึงสถานะทางสังคมในการทำงาน หากพบว่ากลุ่มเป้าหมายมีความกังวลเกี่ยวกับข้อมูลที่ให้ไว้ ผู้วิจัยจะลบข้อมูลทั้งหมดของบุคคลนั้นออกจากการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ ถอดบทสัมภาษณ์และสรุปเนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลในเชิงบรรยาย และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยให้ผู้เข้าร่วมวิจัยยืนยันเนื้อหาที่สรุปและวิเคราะห์รวมระยะเวลาในกระบวนการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสิ้น 4 เดือน

ผลการวิจัย

1. ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับนิยามของคำว่า ประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายพบว่า ครูมีความเข้าใจสอดคล้องข้อค้นพบในงานวิจัยของ Goldberg (2017) ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มเป้าหมาย

ประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์	จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อคิดเห็นสอดคล้อง	ประเด็นที่กลุ่มเป้าหมายยกตัวอย่าง
ประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ในระดับส่วนรวม		
ข้อถกเถียงระหว่างประวัติศาสตร์กระแสหลักกับประวัติศาสตร์กระแสรอง	20 คน	การเสียชีวิตของบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง (ครู ข., ครู ช.)
เหตุการณ์ที่สะท้อนความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม	13 คน	กรณีจุดกำเนิดของวัฒนธรรมของประเทศในแถบอินโดจีน เหตุการณ์เขมรแดง การสังหารหมู่ที่นานกิง การสังหารหมู่ชาวยิว การทิ้งระเบิดที่อโรชิมิและนางาซากิ ทุบยี่สุหลง ความรุนแรง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การที่อัตลักษณ์ท้องถิ่นถูกผสมกลมกลืนกับรัฐส่วนกลาง (ครู ข., ครู ณ.)
ประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ในระดับบุคคล		
เหตุการณ์ที่ทำให้ผู้สอนหรือผู้เรียน เกิดความสะเทือนใจ สะเทือนอารมณ์ หรือความกลัวต่อผลกระทบในอาชีพหากออกมาบอกเล่ากับเรื่องราวที่ขัดแย้งกับเรื่องราวที่รับรู้ของคนส่วนใหญ่ในสังคม	3 คน	การเสียชีวิตของบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ เหตุการณ์กราดยิงศูนย์เด็กเล็ก จังหวัดหนองบัวลำภู เหตุการณ์สลายการชุมนุม ปี 53 ขบวนการเรียกร้องทางการเมือง (ครู ณ., ครู ป.)

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้ครูหลีกเลี่ยงหรือตัดสินใจที่จะสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ ผลการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ที่สอนวิชาประวัติศาสตร์ตัดสินใจเลือกสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์จำนวน 28 คน (ร้อยละ 96.6) และไม่เคยสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 3.4) อย่างไรก็ตามมีบางครั้งที่กลุ่มเป้าหมายที่ตัดสินใจเลือกที่จะสอนแต่ปีการศึกษาต่อมาเลือกที่จะไม่สอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในและภายนอกห้องเรียน ดังที่ผู้วิจัยได้ค้นพบและสรุปได้ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 สรุปปัจจัยที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายตัดสินใจสอนหรือไม่สอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์

ปัจจัยที่ทำให้ตัดสินใจ สอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์	ปัจจัยที่ทำให้ตัดสินใจ ไม่สอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์
ปัจจัยภายในห้องเรียน	ปัจจัยภายในห้องเรียน
1. ตระหนักว่าประเด็นอ่อนไหวสามารถส่งเสริมศักยภาพของนักเรียน 1.1 ด้านพุทธิพิสัย ความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของวิชาและขั้นตอนทางประวัติศาสตร์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ 1.2 ด้านทักษะพิสัย ทักษะการสืบค้น กระบวนการทางประวัติศาสตร์ และกระบวนการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุและผล 1.3 ด้านจิตพิสัย การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ การยอมรับความแตกต่าง	1. เกรงว่าจะเกิดความขัดแย้งภายในห้องเรียนทั้งที่เป็นความขัดแย้งระหว่างนักเรียนด้วยกันเองและความขัดแย้งระหว่างครูกับนักเรียน 2. เกรงว่าจะเกิดผลกระทบทางจิตใจของนักเรียน 3. นักเรียนบางส่วนขาดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์และการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ 4. นักเรียนบางส่วนไม่เห็นถึงความสำคัญของการเรียนประวัติศาสตร์
ปัจจัยภายนอกห้องเรียน	ปัจจัยภายนอกห้องเรียน
1. แนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่จำเป็นต้องตระหนักถึงคุณค่าของความเสมอภาคทางสังคมในมิติต่าง ๆ ทั้งเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม 2. สภาพสังคมในปัจจุบันที่เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารซึ่งนักเรียนเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้ง่าย	1. ประเด็นดังกล่าวไม่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร 2. บริบททางสังคมที่ไม่ส่งเสริมการอภิปรายทางวิชาการ 3. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับมีจำนวนน้อยหรือเข้าถึงได้ยาก 4. ความรู้สึกไม่ปลอดภัยของครูที่ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางในการจัดการเรียนการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อค้นพบในงานวิจัยและข้อเสนอแนะขององค์กรและนักวิชาการทางด้านการสอนประวัติศาสตร์ซึ่งสามารถสรุปแนวทางในการจัดการเรียนการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ได้ดังตาราง 3

.....
ตารางที่ 3 สรุปแนวทางในการจัดการเรียนการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มเป้าหมาย

แนวทางในการจัดการเรียนการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์		
การเตรียมการสอน	วิธีการสอน	การวัดและประเมิน
1. การคัดเลือกประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ 1.1 เป็นประเด็นที่สอดคล้องกับเนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1.2 เป็นประเด็นที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างหลากหลายแง่มุม ซึ่งมีทั้งหลักฐานขั้นต้น และหลักฐานขั้นรองที่นักเรียนสามารถสืบค้นได้ 1.3 เป็นประเด็นที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียน โดยเฉพาะประเด็นชวนให้นักเรียนเกิดการตั้งคำถามกับประเด็นสังคมในปัจจุบัน และเป็นประเด็น 2. มีการเตรียมความพร้อมทางด้านความรู้ทักษะกระบวนการคิด และสภาพจิตใจของนักเรียนก่อนนำเสนอประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์	1. ใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ประกอบการตั้งคำถามและยกตัวอย่างโดยเล่าเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดแทรกตลอดจนเชื่อมโยงประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น ๆ 2. ใช้การอภิปรายร่วมกัน โดยให้นักเรียนเน้นการอภิปรายข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์หรือแสดงความคิดเห็นของตนบนหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่หลากหลายแง่มุม 3. ใช้กระบวนการกลุ่มในการสืบค้นข้อมูลและการวิพากษ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ เพื่อประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานและแนวคิดที่มีความแตกต่างจากประวัติศาสตร์กระแสหลัก 4. เสริมสร้างบรรยากาศการเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยในห้องเรียน 4.1 ตระหนักถึงอคติทางประวัติศาสตร์ของตนและนักเรียน 4.2 ควบคุมบรรยากาศในชั้นเรียนให้นักเรียนเคารพซึ่งความคิดเห็นที่แตกต่างและไม่ครอบงำความคิดของเพื่อน 4.3 แจ้งกับนักเรียนหรือผู้ปกครองรวมทั้งหัวหน้างานก่อนสอน 4.4 แจ้งให้นักเรียนรับทราบก่อนนำเสนอภาพหรือเนื้อหาที่มีความรุนแรง	(1) ข้อคำถามควรเป็นแบบปลายเปิด โดยเน้นการประเมินทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงทักษะการวิเคราะห์ การวิพากษ์ การใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนในการแสดงความคิดเห็น

อภิปรายผล

ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลใน 3 ประเด็น ดังนี้

1. ความเข้าใจของครูครูเกี่ยวกับนิยามของคำว่า ประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ครูกลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจในนิยามของประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ตามข้อค้นพบในงานวิจัยของ Goldberg (2017) กล่าวคือ (1) ความเข้าใจในระดับส่วนรวมที่แบ่งเป็น (1.1) ข้อถกเถียงระหว่างประวัติศาสตร์กระแสหลักกับประวัติศาสตร์กระแสรอง และ (1.2) เหตุการณ์ที่สะท้อนความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม เนื่องจากครูกลุ่มเป้าหมายตระหนักว่า ประเด็นทางประวัติศาสตร์แบ่งเป็นประวัติศาสตร์กระแสหลักที่มักเป็นภาพรวมและเป็นที่ยอมรับในสังคมกับประวัติศาสตร์กระแสรองที่อาจนำเสนอมุมมองที่แตกต่างมากขึ้นซึ่งอาจขัดแย้งกับความเชื่อดั้งเดิม นอกจากนี้ยังตระหนักว่า ความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมมักเป็นประเด็นอ่อนไหวที่อาจนำไปสู่การแบ่งแยกหรือความขัดแย้งในสังคม ดังที่กลุ่มเป้าหมายกล่าวว่า “ประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์คือ ข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดกระแสหลัก หรือเป็นข้อมูลไม่สามารถพูดคุย ถกเถียงได้อย่างสะดวกใจและเปิดเผย เนื่องด้วยความกังวลด้านต่าง ๆ เช่น ข้อกฎหมาย ความเชื่อ” (ครู ข.) และ “ประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ คือ ประเด็นที่ยังเป็นข้อถกเถียงกันในแวดวงวิชาการ

.....
ถึงความถูกต้องของเนื้อหาประเด็นที่รัฐต้องการสร้างหรือลบออกจากประวัติศาสตร์ไทย” (ครู ด.) ส่วน (2) ความเข้าใจในระดับบุคคล คือ เหตุการณ์ที่ทำให้ผู้สอนหรือผู้เรียน เกิดความสะเทือนใจสะเทือนอารมณ์ หรือความกลัวต่อผลกระทบในอาชีพ เนื่องจากครูกลุ่มเป้าหมายตระหนักว่า ประเด็นอ่อนไหวดังกล่าวสามารถ กระตุ้นอารมณ์ของผู้คนได้ทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม อาจทำให้เกิดความรู้สึกสะเทือนใจ กลัว หรือไม่สบายใจ และมีความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการพูดคุยหรือสอนเกี่ยวกับประเด็นอ่อนไวนั้น ๆ ดังที่กลุ่มเป้าหมายกล่าวว่า “ประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ คือ ประเด็นที่ยากต่อการที่จะพูดถึง เพราะมีความคลุมเครือ ข้อมูลมีหลายชุด และบางครั้งถ้าสอน/ พูดไปแล้วก็อาจจะเกิดปัญหาตามมาถึงตัวผู้สอน/พูดได้” (ครู ป.) ความเข้าใจในนิยามทั้งสองระดับสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มเป้าหมายตระหนักว่า การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่มีความซับซ้อนและบางครั้งก็ขัดแย้งกัน ดังนั้นในการศึกษาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์จึงควรพิจารณาเหตุการณ์ในอดีตอย่างมีวิจารณญาณ (Cicero, 1860) เพราะการเรียนการสอน รายวิชาประวัติศาสตร์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมักถูกมองว่าเป็นรายวิชาที่เสริมสร้างรากฐานอัตลักษณ์ของพลเมืองจึงทำให้มีแนวโน้มที่จะมีอคติเพื่อเสริมสร้างความทรงจำที่มีร่วมกันของผู้คนในประเทศ การเรียนการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นเครื่องมือและการยืนยันข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ของรัฐว่า สิ่งที่ย่ำทอดในห้องเรียนนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อประโยชน์ต่อการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของประชาชนในชาติและต่อต้านอีกฝ่ายหรือสันนิษฐานว่าเป็นศัตรู (Liu and Hilton 2005) แต่อีกด้านหนึ่งการเรียนการสอนประวัติศาสตร์จำเป็นต้องพัฒนาทักษะการสืบค้นข้อมูล รวมไปถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวก็อาจเป็นผลทำให้นักเรียนตั้งคำถามกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ของรัฐ

2. ปัจจัยที่ทำให้ครูตัดสินใจที่จะสอนหรือไม่สอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยที่ครูเลือกที่จะไม่สอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ มีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกห้องเรียน ซึ่งปัจจัยภายในได้แก่ เกรงว่าจะเกิดความขัดแย้งในห้องเรียน เกิดผลกระทบต่อจิตใจของนักเรียนเนื่องจากเนื้อหาอาจเกี่ยวข้องกับความรู้สึกรวมไปถึงเรื่องเพศ นักเรียนบางส่วนยังขาดทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์และการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ทำให้เป็นอุปสรรคในการอภิปราย และนักเรียนไม่เห็นถึงความสำคัญของการเรียนประวัติศาสตร์ ดังที่กลุ่มเป้าหมายกล่าวว่า “นักเรียนมักมีแนวคิดที่ต้องมีคำตอบที่ถูกต้องที่สุดและเป็นความจริงแท้แน่นอน ดังนั้นหากนักเรียนในห้องส่วนใหญ่จะมีแนวคิดทางหนึ่งและเพื่อนส่วนน้อยมีแนวคิดอีกทางหนึ่งจะเกิดการโต้เถียงกัน สร้างความขัดแย้งในห้องเรียน หรือหากนักเรียนที่ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นอ่อนไหวจะถูกเพื่อน ๆ มองว่าเป็นพวกไม่สนใจหรือถูกผลักเป็นฝ่ายตรงข้าม นอกจากนี้เมื่อนักเรียนจะสอบถามความคิดเห็นของครูว่ามีแนวคิดเกี่ยวกับประเด็นอ่อนไหวต่าง ๆ อย่างไร ซึ่งถ้าครูตอบไม่ตรงกับความคาดหวังของนักเรียนจะเกิดการต่อต้านหรือผลักว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามเช่นกัน” (ครู ข.) และ “เนื่องด้วยนักเรียนบางส่วนไม่คุ้นเคยกับเหตุการณ์ที่มีความรุนแรง อาจทำให้เกิดการกลัว ทั้งประเด็นความรุนแรงรวมถึงการสูญเสีย อีกทั้งนักเรียนบางส่วนมีประสบการณ์ที่ไม่ดีภายในครอบครัวจึงเป็นอุปสรรคในการสอน”

.....
(ครู ฝ.) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Goldberg, Wagner, and Petrović (2019) ที่ค้นพบว่า ปัจจัยที่ทำให้ครูหลีกเลี่ยงการสอนประเด็นที่อ่อนไหว คือ ความกังวลต่อความรู้สึกของนักเรียน ขาดความรู้ด้านเนื้อหาการสอน (Pedagogical Content Knowledge : PCK) ขาดความรู้ทางวิชาการที่เป็นกลาง ส่วนปัจจัยภายนอกห้องเรียนที่สำคัญคือ ความกลัวต่อความมั่นคงในวิชาชีพที่เกิดจากความขัดแย้งกับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนร่วมงาน หรือผู้ปกครอง ดังที่กลุ่มเป้าหมายที่เคยมีประสบการณ์ถูกนักเรียน ผู้ปกครอง และผู้บริหารทักท้วงทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางจิตใจจึงรู้สึกว่าการสอนเนื้อหาทางวิชาการ ดังที่กลุ่มเป้าหมายกล่าวว่า “สมัยที่สอนสังคมไม่ได้เปิดกว้าง ต้องสอนตามหนังสือเรียนหรือชุดความรู้หลักเท่านั้น..... บางครั้งจึงต้องกล่าวถึงอย่างข้าม ๆ ไป” (ครู ป.) และ “กังวลว่านักเรียนจะนำสิ่งที่เราสอนไปพูดกับผู้ปกครองอย่างไม่รอบคอบ ครอบคลุม หรือไม่ตรงกัน ก็อาจส่งผลเสียต่อคนที่สอน และครูบางส่วนก็ไม่อยากให้สอนเรื่องเชิงลบของประเทศไทยในชั้นเรียน เช่น ประวัติศาสตร์บาดแผล” (ครู ฎ) “ครูผู้สอนอาจถูกผู้ปกครองหรือบุคคลภายนอกตำหนิที่นำเสนอเหตุการณ์เชิงลบต่อภาพลักษณ์ของชาติ... และหากครูนำเสนอเนื้อหาไม่ครอบคลุม รอบคอบ หรือใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสมในการสอน อาจถูกดักเตือนหรือส่งโทษทางวินัยได้” (ครู ท.) ข้อค้นพบนี้แตกต่างจากงานวิจัย Goldberg, Wagner, and Petrović (2019) ที่ค้นพบว่าภัยคุกคามจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน หรือความกลัวต่อปฏิกริยาของผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานและความเสียหายในอาชีพที่อาจเกิดขึ้นเป็นปัจจัยที่ครูทุกประเทศในยุโรปและอิสราเอลที่ปกครองในระบบประชาธิปไตยหรือระบบเผด็จการ ให้คะแนนต่ำที่สุด ซึ่งสะท้อนว่า แรงกดดันจากเพื่อนร่วมงานเป็นสิ่งที่ครูในยุโรปและอิสราเอลกังวลน้อยที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะความแตกต่างระหว่างสภาพสังคมประเทศไทยกับยุโรปที่ให้คุณค่าทางวัฒนธรรมที่ต่างกัน เพราะประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์เกิดขึ้นจากความตึงเครียดในปัจจัยทางสังคมการเมือง วิชาการ และการศึกษา และอัตลักษณ์ของชาตินั้น ๆ (Kello, 2015; Smith, 2022)

อย่างไรก็ตาม กลุ่มเป้าหมายจำนวน 28 คน (ร้อยละ 96.6) ยังคงตัดสินใจสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากปัจจัยภายในห้องเรียน กล่าวคือ ความสำคัญของประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ที่ช่วยพัฒนานักเรียนในด้านพุทธิพิสัยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของวิชาและขั้นตอนทางประวัติศาสตร์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้านทักษะพิสัยเกี่ยวกับทักษะการสืบค้น กระบวนการทางประวัติศาสตร์ และกระบวนการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุและผล และด้านจิตพิสัยเกี่ยวกับการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ การยอมรับความแตกต่าง ดังที่กลุ่มเป้าหมายกล่าวว่า “เพื่อให้ให้นักเรียนได้เข้าใจในวิชาประวัติศาสตร์อย่างตรงไปตรงมาผ่านการโต้แย้งกันของหลักฐาน เพื่อฝึกให้นักเรียนศึกษาประวัติศาสตร์ผ่านกระบวนการที่ถูกต้องตามแนวคิดวิธีการมากกว่าการมองบนฐานของอคติและชุดความรู้ใดความรู้หนึ่งฝ่ายเดียว” (ครู ฉ.) สิ่งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Goldberg, Wagner & Petrović (2019) ที่ค้นพบว่า ครูส่วนใหญ่รายงานการสอนประเด็นอ่อนไหวบ่อยครั้งและสม่ำเสมอและครูไม่ได้หลีกเลี่ยงที่จะสอนและยังครูมีความแว่วไวต่อปัญหาได้มากเท่าไรครูยิ่งสอนมากขึ้นเท่านั้น ส่วนปัจจัยภายนอกที่สำคัญ คือ แนวคิดความเป็นพลเมืองโลกที่จำเป็นต้อง

.....
ตระหนักถึงคุณค่าของความเสมอภาคทางสังคมในมิติต่าง ๆ ทั้งเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม และสภาพสังคมในปัจจุบันที่เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารซึ่งนักเรียนเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้ง่ายและรวดเร็วยังส่งเสริมในการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ ดังที่กลุ่มเป้าหมายกล่าวว่า “สิ่งที่ทำให้ต้องสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ เพราะเป็นภาระผูกพันในเชิงมนุษยธรรม เพราะผู้ที่ได้รับผลกระทบยังคงไม่ได้ถูกสะสางและชำระให้ได้รับความยุติธรรม ดังนั้นสังคมจะทำราวกับว่าเรื่องนั้นไม่เคยเกิดขึ้นเลยไม่ได้ การสอนในห้องเรียนจึงต้องพูดเพื่อย้ำเตือนว่าเคยเกิดเหตุการณ์ลักษณะนี้ขึ้น” (ครู ด.) และ “ธรรมชาติผู้เรียนปัจจุบันที่เสพสื่อหลายด้าน ทำให้ไม่พูดไม่ได้ ซึ่งทำให้เกิดการตั้งคำถาม” (ครู ช.) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Apple & Christian-Smith (1991) และ Wagner, Kello & Sakki (2018) ระบุว่า บางครั้งประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ไม่ได้ถูกกำหนดไว้ในหลักสูตร แต่มาจากบริบททางสังคมที่เริ่มตั้งคำถามกับชุดความรู้เดิมจึงทำให้เกิดการสับสนและอภิปรายในหมู่นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนการเรียนรู้ (Bureau of Academic Affairs and Educational Standards, 2021) และ Davis (2021) ที่ระบุว่า หลักสูตรควรยอมรับความจริงว่า ปัจจุบันไม่สามารถควบคุมการรับรู้ของนักเรียนได้ทั้งหมด ทุกภาคส่วนทำได้เพียงอำนวยความสะดวกและกำหนดขอบเขตในการเรียนรู้แก่นักเรียนในการวิพากษ์เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ แต่กระนั้นข้อมูลที่นักเรียนเข้าถึงและรับรู้มานั้นถึงแม้จะเป็นข้อมูลที่แตกต่างจากประวัติศาสตร์กระแสหลักก็ยังคงเป็นข้อมูลที่เป็แนวคิด ทฤษฎีที่อาจยังมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์มาสนับสนุนไม่มากพอ หรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์เข้าถึงได้ยาก การขาดข้อมูลที่เป็นกลางซึ่งเป็นอุปสรรคในการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ ดังนั้นสภาพสังคมที่เข้าถึงข้อมูลได้อย่างหลากหลายและรวดเร็วแต่ยังคงขาดแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่น่าเชื่อถือมาสนับสนุนก็เป็นทั้งปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคในการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ในเวลาเดียวกัน (Goldberg and Gerwin 2013; John 2018)

3. แนวทางในการจัดการเรียนการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ในขั้นเตรียมการเรียนการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์กลุ่มเป้าหมายได้คัดเลือกประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องหรือสอดคล้องกับเนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นประเด็นที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างหลากหลายแง่มุม และสามารถกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ดังที่กลุ่มเป้าหมายกล่าวว่า “คัดเลือกโดยการยึดบทเรียนที่รัฐกำหนดให้เป็นแกนหลักและเชื่อมโยงไปยังประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์” (ครู ฎ.) และ “การเลือกประเด็นอ่อนไหว มักจะเลือกเรื่องที่มีหลักฐานหลากหลาย มีข้อมูลวิชาการสนับสนุน มีสื่อและหลักฐานให้สืบค้นอย่างเพียงพอ” (ครู พ.) และ “... เลือกจากเรื่องที่เด็กสนใจ จะเป็นการเลือกที่ก่อประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนและครูผู้สอนได้มากกว่า” (ครู ฒ.) หลักการในคดเลือกนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Goldberg and Savenije (2018) ที่ระบุว่า ประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่กระตุ้นแรงจูงใจในการเรียนรู้แก่นักเรียนเป็นอย่างมาก สามารถพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการเคารพความแตกต่างทางความคิดได้ นอกจากนี้กลุ่มเป้าหมายยังมีการเตรียมความพร้อม

.....

ทางด้านความรู้ ทักษะกระบวนการคิดที่เอื้อต่อการอภิปรายอย่างมีส่วนร่วมพร้อมด้วยความเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และตรวจสอบสภาพจิตใจของนักเรียนก่อนนำเสนอประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ เพราะบางประเด็นอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางจิตใจของนักเรียนได้ ดังที่กลุ่มเป้าหมายกล่าวว่า “คัดเลือกเนื้อหาที่ใช้สอนจากความเหมาะสมของช่วงวัย ความพร้อมในการรับรู้และความเชื่อมโยงทางความคิดของนักเรียน โดยจะเรียงลำดับในการนำเสนอแต่ละประเด็นตามความยากต่อการทำความเข้าใจ ความซับซ้อนของเนื้อหาและความรุนแรง เพื่อให้นักเรียนในแต่ละระดับชั้นได้ค่อย ๆ ทำความเข้าใจ และสร้างฐานความคิดไปที่ละขั้น” (ครู ถ.) และมีการมอบหมายให้นักเรียนทำกระดานนำเสนอพระราชประวัติพระมหากษัตริย์ไทย สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ Carolina Public Humanities (2022) ที่ระบุว่า ครูควรเริ่มต้นการเตรียมความพร้อมจากจุดเล็ก ๆ (Start Small) เพื่อเป็นการจุดประกายในชั้นเรียนก่อน และทำทีละขั้นตอน เช่น การเพิ่มกระดานข่าวหรือโปสเตอร์ใหม่บนผนังห้องเรียน แล้วค่อยลงใช้บทเรียนหรือกิจกรรมใหม่ หรือบูรณาการแบบฝึกหัดที่ครอบคลุมมากขึ้น แทนการเพิ่มเนื้อหาประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ลงไปในเรื่องหรือการเรียนการสอน โดยทันทีซึ่งอาจกลายเป็นความตื่นตระหนก เพราะบางประเด็นอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางจิตใจของนักเรียนได้ ด้านแนวทางการเรียนการสอน กลุ่มเป้าหมายได้ใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ประกอบการตั้งคำถามและยกตัวอย่างวิธีการสอนแบบอภิปราย การฝึกกระบวนการกลุ่มในการสืบค้นข้อมูลและการวิพากษ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน ดังที่กลุ่มเป้าหมายกล่าวว่า “ใช้คำถามของนักเรียนเป็นการย้อนถามเพื่อให้ทุกคนได้ร่วมคิด วิเคราะห์ในประเด็นที่นักเรียนสนใจ และยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือนำประเด็นทางสังคมที่กำลังเกิดมาให้ทุกคนได้ร่วมพูดคุยกันให้มากขึ้น” (ครู ถ.) และ “เน้นการสอนโดยการนำเสนอข้อมูลให้นักเรียนในทุกมิติ ทุกมุมมองและให้นักเรียนร่วมกันวิพากษ์และร่วมกันสรุปบทเรียนแทน จากเดิมที่ในห้องเรียนมีการวิพากษ์ในทัศนะของผู้สอนเอง ด้วยซึ่งเสี่ยงต่อการถูกร้องเรียน” (ครู ฐ.) รวมทั้ง “ให้ผู้เรียนพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์และข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ของทั้ง 2 ฝ่าย ซึ่งนำไปสู่การวิพากษ์ทางประวัติศาสตร์อย่างเหมาะสม” (ครู ข.) ตลอดจนใช้การวัดและประเมินผลด้วยข้อคำถามแบบปลายเปิด โดยเน้นการประเมินทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ดังที่กลุ่มเป้าหมายกล่าวว่า “ครูผู้สอนจะต้องเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น โดยการวัดจะต้องไม่เป็นคำตอบที่ตายตัวจะต้องเน้นที่วัดให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดและการแสดงความคิดเห็น” (ครู พ.) และ “ข้อคำถามควรให้นักเรียนบอกแหล่งข้อมูลที่นักเรียนทราบมา แล้วชวนกันวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ” (ครู ข.) ซึ่งแนวทางการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลดังกล่าวสอดคล้องกับ Kello (2015) และ Eiding and McCracken (2019) ที่ค้นพบว่า การสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ควรใช้การตั้งคำถามปลายเปิด ร่วมกับการรับรู้ความรู้สึก การอภิปราย การส่งเสริมทักษะการสะท้อนตนเองและการสืบสอบ ตลอดจนการใช้หลักฐานและมุมมองที่หลากหลาย โดยหลีกเลี่ยงการตีความด้วยมุมมองในปัจจุบันสามารถส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญที่สุดในการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ คือ การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในห้องเรียนเพราะประเด็นนี้อาจพาดพิงถึงกลุ่มอัตลักษณ์

.....
เชื้อชาติ และชนกลุ่มน้อย ตลอดจนผู้คนที่เคยมีประสบการณ์การเผชิญความรุนแรงใกล้เคียงกับเหตุการณ์ที่กำลังนำเสนอในชั้นเรียน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายได้สร้างพื้นที่ปลอดภัยโดยการตระหนักถึงอคติทางประวัติศาสตร์ของครูและนักเรียนและควบคุมบรรยากาศในชั้นเรียนให้นักเรียนเคารพซึ่งความคิดเห็นที่แตกต่างและไม่ครอบงำความคิดของเพื่อน มีการแจ้กับนักเรียนหรือผู้ปกครองรวมทั้งหัวหน้างานก่อนสอน และควรแจ้ให้นักเรียนรับทราบก่อนนำเสนอภาพหรือเนื้อหาที่มีความรุนแรง ดังตัวอย่างในบทสัมภาษณ์ เช่น “หากเกิดกรณีนักเรียนที่มีความสนใจในเรื่องดังกล่าวแสดงความคิดเห็นอยู่คนเดียว อาจพยายามกระจายไปถามความคิดเห็นของนักเรียนคนอื่น หากแนวโน้มความคิดเห็นในห้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อาจเสนอมุมมองอื่นให้นักเรียนได้ทราบ หากเกิดคำถามว่า เรื่องดังกล่าวไม่เหมาะสมที่จะนำมาสอนในห้องเรียน ครูควรอธิบายด้วยเหตุผลว่าเพราะเหตุใดเราจึงควรศึกษาเรื่องเหล่านี้ โดยอธิบายอย่างใจเย็น หากเกิดกรณีที่มองว่าครูกำลังชี้นำนักเรียน ให้อธิบายประเด็นเหล่านั้นจากหลากหลายมุมมอง โดยไม่ตัดสินว่านักเรียนควรเชื่อในมุมมองใด ตลอดจนพยายามไม่ใส่อคติลงไปในน้ำเสียงเมื่อกล่าวถึงมุมมองใดมุมมองหนึ่ง” (ครู ฐ.) และ “เขียนแผนและให้หัวหน้าหมวดเซ็นก่อนสอน จากนั้นแจ้กับผู้ปกครองว่าเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรับฟังและเคารพความคิดเห็นจากผู้อื่น” (ครู ข.) รวมทั้ง “จะบอกเขา (นักเรียน) ไว้ก่อนว่าเรื่องต่อไปนี้น่ากลัว ถ้าฟัง/ ดูแล้วรู้สึกไม่สบายใจ ให้ออกจากห้องได้ แต่ผู้สอนได้คัดกรองภาพ/ วิดีโอที่เหมาะสมกับช่วงวัยแล้ว หากใครต้องการที่จะเห็นภาพมากกว่านี้ก็สามารถมาพูดคุยส่วนตัวกับผู้สอนได้” (ครู ณ.) กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Eidinger and McCracken (2019) Jones (2021) และ Carolina Public Humanities (2022) ที่เสนอแนะว่า ครูควรเตรียมห้องเรียนให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย ทั้งในด้านบรรยากาศในชั้นเรียนที่เชิญชวนและเปิดกว้างสามารถพูดคุยเกี่ยวกับความคิดเห็นที่แตกต่างได้อย่างอิสระ การเลือกใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนการเป็นตัวแทนของนักเรียนทุกคน ทุกเชื้อชาติและภูมิหลัง รวมไปถึงความพร้อมของนักเรียนในการอภิปรายอย่างมีส่วนร่วมทั้งในการอภิปรายกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ตลอดจนพิจารณาระดับและวุฒิภาวะของนักเรียนเสมอ และเตรียมพร้อมที่จะช่วยเหลือนักเรียนหากเนื่อหานั้น ๆ ส่งผลต่ออารมณ์หรือสภาพจิตใจของนักเรียนซึ่งครูควรหาพื้นที่ให้นักเรียนสามารถพักและอนุญาตให้นักเรียนไปยังพื้นที่ดังกล่าวได้เมื่อต้องการ เนื่องจากครูต้องพึงระวังว่า การเรียนการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์อาจกระตุ้นให้นักเรียนที่เป็นโรคเครียดภายหลังเผชิญเหตุการณ์สะเทือนขวัญ (Post-traumatic stress disorder (PTSD) เกิดผลกระทบที่รุนแรงได้ องค์การนักประวัติศาสตร์อเมริกัน (Organization of American Historians, 2015) อีกทั้งยังสอดคล้องกับวิธีการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นที่ Carolina Public Humanities (2022) เสนอแนะว่า ก่อนที่ครูจะสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ ครูควรตรวจสอบภูมิหลังของนักเรียนและชุมชน ตลอดจนขีดความสามารถของตนเองเกี่ยวกับประวัติของครอบครัวนักเรียน เชื้อชาติและศาสนาของนักเรียน ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนและชุมชนทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนในเรื่องประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์เต็มไปด้วยการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมและเคารพซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ การพิจารณาบทบาทและจุดยืนของครูภายในชุมชนโรงเรียน รวมไปถึงความสัมพันธ์ของครูกับโรงเรียน นักเรียนและครอบครัวของ

.....
นักเรียน เพื่อเป็นการพิจารณาแนวทางในการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ซึ่งหากความสัมพันธ์ไม่
เป็นไปด้วยดี ครูต้องคิดถึงวิธีสอนประเด็นเหล่านี้อย่างรอบคอบ ตรวจสอบให้แน่ใจเสมอนักเรียน ครอบครัว
และชุมชนโรงเรียนเข้าใจเหตุผลและเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนที่ตั้งไว้ โดยกระบวนการสร้างพื้นที่ปลอดภัย
ดังกล่าวยังเป็นการฝึกการสื่อสารกันด้วยความเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างที่นักเรียนต้องควบคุมทั้งพฤติกรรม
และคำพูดของตนเองเวลาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนหรือครูโดยการหลีกเลี่ยงการตัดสิน หลีกเลี่ยงคำพูดที่อาจ
ก่อให้เกิดความขัดแย้งจะทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้จากกันและกันได้มากขึ้น (Brown, 2020; Smith, 2022;
Lee, 2023) ด้วยเหตุนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า การเรียนการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์มุ่งเน้นถึง
กระบวนการอภิปรายบนพื้นฐานของการวิพากษ์วิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่หลากหลายมากกว่าการมุ่ง
หาข้อสรุปเพียงหนึ่งเดียว

ข้อเสนอแนะ

**ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ ในรายวิชาประวัติศาสตร์
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ไปใช้**

1. โรงเรียนและหน่วยงานการศึกษาควรมีมาตรการปกป้องครูจากแรงกดดันทางสังคม เช่น การสนับสนุน
ทางกฎหมายหรือทางวิชาการ ในกรณีที่ครูถูกวิพากษ์วิจารณ์จากผู้ปกครองหรือกลุ่มอื่น ๆ
2. การปรับเปลี่ยนหลักสูตรเพื่อรองรับการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ เพิ่มเนื้อหาประเด็น
อ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ในหลักสูตรอย่างเป็นทางการ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการสามารถกำหนดให้มีหน่วย
การเรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นอ่อนไหว โดยเน้นให้เห็นมุมมองที่หลากหลายและเปิดโอกาสให้นักเรียนพิจารณาด้วย
เหตุผล ตัวอย่างหัวข้อที่อาจบรรจุในหลักสูตร เช่น ประวัติศาสตร์บาดแผล ประเด็นทางการเมืองในอดีต
ความขัดแย้งระหว่างประเทศ
3. การปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้เน้นการคิดวิเคราะห์มากขึ้นลดการเรียนรู้แบบท่องจำ
และเพิ่มกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์จากหลายแง่มุม
4. การจัดทำแหล่งเรียนรู้ที่เปิดกว้างและเป็นกลาง พัฒนฐานข้อมูลดิจิทัลที่รวบรวมหลักฐานทาง
ประวัติศาสตร์จากมุมมองที่ต่างกันไป เพื่อให้ครูและนักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ง่ายขึ้นส่งเสริมให้
มีหนังสือเรียนทางเลือกที่เสนอแนวทางการศึกษาประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์อย่างสมดุล

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษา ตัวแปรเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และความคิดเห็นของผู้ปกครอง
ที่มีผลต่อการเรียนการสอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากบุคคลทั้งสองกลุ่มเป็นปัจจัยที่สำคัญ
ที่ทำให้ครูเลือกที่จะสอนหรือไม่สอนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์ รวมไปถึงการสำรวจมุมมอง ทศนคติ และ
การเปลี่ยนแปลงทางความคิดของนักเรียนหลังจากเรียนประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์

-
2. ควรมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมโดยใช้แบบสังเกตและเข้าไปสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในรายวิชา เพื่อสังเกตพฤติกรรมนักเรียนเพิ่มเติมเพื่อให้เห็นถึงแนวโน้มและปัจจัยที่มีผลต่อการถ่ายทอดเนื้อหาได้อย่างชัดเจน
 3. ควรมีการศึกษาแนวทางการสร้างพื้นที่ปลอดภัยมาบูรณาการในการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะ การคิดทางประวัติศาสตร์ การรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ หรือทักษะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการสืบค้น ทักษะการแสดงความคิดเห็นโต้แย้ง เป็นต้น
 4. ควรมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมกับครูในภูมิภาคหรือจังหวัดต่าง ๆ เนื่องจากงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาครู ในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางของระบบการศึกษาไทย จึงควรมีการศึกษาริบทของโรงเรียน ในต่างจังหวัดเพื่อเปรียบเทียบว่า ปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม และการบริหารโรงเรียน ส่งผลต่อการตัดสินใจของ ครูในภูมิภาคอื่น ๆ อย่างไรที่แตกต่างจากโรงเรียนในเมืองหรือไม่ เช่น การขาดแคลนทรัพยากรหรือแรงกดดันจาก ชุมชน รวมไปถึงประเด็นทางศาสนาและชาติพันธุ์ในภูมิภาคที่อาจเป็นประเด็นอ่อนไหวทางประวัติศาสตร์

Reference

- Bilewicz, M., Witkowska, M., Stubig, S., Beneda, M., and Imhoff, R. (2017). How to Teach about the Holocaust? Psychological Obstacles in Historical Education in Poland and Germany. (Eds.). *History Education and Conflict Transformation* (pp. 169–197). Palgrave Macmillan.
- Brown, C. (2020). Creating a Safe Space for Difficult Conversations. *Educational Leadership*, 77(5), 32–37.
- Bureau of Academic Affairs and Educational Standards. (2021). *Research Report on the Teaching Conditions of History in Basic Education*. Bangkok: Ministry of Education. (in Thai).
- Carolina Public Humanities. (2023, January 23). *Tips for Tackling Sensitive History and Controversial Current Events in the Classroom*. <https://k12database.unc.edu/wp-content/uploads/sites/31/2019/06/TipsControversialIssues>.
- Cabecinhas, R., and Abadia, L. (2013). Preamble: Narratives and Social Memory: Dialogic Challenges. *Narratives and Social Memory: Theoretical and Methodological Approaches* (pp. 5–9). University of Minho.
- Davis, D. (2021). The Power of Language: Using Inclusive Language to Create a Welcoming Classroom. *English Journal*, 110(4), 45–52.
- Eidinger, A., and McCracken, K. (2019). *The Historical is Personal: Learning and Teaching Traumatic Histories*. In *Beyond the Lecture: Innovations in Teaching Canadian History*.

-
- Evans, R. W., Avery, P. G., and Pederson, P. V. (1999). Taboo Topics: Cultural Restraint on Teaching Social Issues. *The Social Studies*, 90(5), 218–224.
- Foster, S. (2013). *Teaching Controversial Issues in the Classroom: The Exciting Potential of Disciplinary History*. *Controversial History Education: History Textbook Controversies and Teaching Historical Controversy in Asian Contexts* (pp. 9–39). Routledge.
- Goldberg, T. (2017). Between Trauma and Perpetration: Psychoanalytical and Social - Psychological Perspectives on Difficult Histories in the Israeli Context. *Theory and Research in Social Education*, 45(3), 1–29.
- Goldberg, T., and Savenije, G. M. (2018). *Teaching Controversial Historical Issues. The Wiley International Handbook of History Teaching and Learning*. John Wiley and Sons
- Goldberg, T., Wagner, W., and Petrović, N. (2019). From Sensitive Historical Issues to History Teachers' Sensibility: a Look Across and Within Countries. *Pedagogy Culture and Society*, 27(1), 7–38.
- John, T. (2018, January 23). *Poland's Holocaust Law: What You Need to Know*. <http://time.com/5128341/poland-holocaust-law/>.
- Kello, K. (2015). Sensitive and Controversial Issues in the Classroom: Teaching History in a Divided Society. *Teachers and Teaching*, 22(1), 35 –53.
- Lee, B. (2023). Respectful Disagreement: Teaching Students to Engage in Civil Discourse. *Social Studies*, 94(3), 125–138.
- Liu, J. H., and Hilton, D. (2005). How the Past Weighs on the Present: Social Representations of History and their Role in Identity Politics. *British Journal of Social Psychology*, 44, 537–556.
- Ministry of Education. (2008). *The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008)*. Bangkok: Printing Press of the Agricultural Cooperative Society of Thailand. (in Thai).
- Organization of American Historians. (2015, May 5). *Trauma and Trigger Warnings in the History Classroom: a Roundtable Discussion*. <https://www.oah.org/tah/may/trauma-and-trigger-warnings-in-the-history-classroom>.
- Savenije, G., Boxtel, C., and Grever, M. (2014). Sensitive 'Heritage' of Slavery in a Multicultural Classroom: Pupils' Ideas Regarding Significance. *British Journal of Educational Studies*, 62(2), 127–148.
- Sheppard, M. G. (2010). *Difficult Histories in an Urban Classroom*. [Doctoral dissertation]. University Digital Conservancy.

-
- Sinthumal, W. (2011). *Perception of Historical Relationship between Thai and Lao: as Seen from History Textbooks of Thais and Laos in Junior High and High School (1975–2009)*. [Master's thesis]. Silpakorn University. (in Thai).
- Smith, J. (2022). Teacher Perspectives on Teaching Controversial History: a Case Study. *Educational Studies*, 48(4), 385–402.
- The Historical Association. (2007, March 5). *A Report from The Historical Association on the Challenges and Opportunities for Teaching Emotive and Controversial History*. <https://www.history.org.uk/?srsltid=AfmBOooC8xz->.
- Weintraub, P. (2021, April 7). *History Teachers are no Longer Just Educators but Trauma Specialists*. <https://psyche.co/ideas/history-teachers-are-no-longer-just-educators-but-traumaspecialis>